

I.

**Petri Vincentii Oratio de B. D. Johannis Bugenhagii, Pomerani,
Vita et meritis in Ecclesiam atque Literas; Recitata Wittebergae
in Renunciatione Gradus Magisterii d. 4. Augusti A. 1558.*)**

S. 1.
Gebet und
einleitende
Worte.

„Gratias ago Deo aeterno, patri domini nostri Jesu Christi, creatori caeli et terrae et angelorum et hominum, una cum filio suo coaeterno et spiritu sancto, quod clementer nos servat et protegit et praebet doctrinarum lumen, et toto pectore eum oro, ut semper inter nos sibi aeternam ecclesiam colligat, et protegat et gubernet nos, ut salutaria doceamus et discamus, nec figamus aut stabiliamus ullas perniciosas opiniones. Ad hanc meam orationem et vestra vota adjungite et petite, ut filius Dei, summus sacerdos, noster sit *πρεσβευτής* perferens nostram precationem ad aeternum patrem.

Recte autem institutum est, ut in his congressibus oratio habeatur vel de aliqua parte doctrinarum vel de exemplis cognitione dignis. Cum igitur de argumento deliberarem, et in hoc recenti luctu adhuc imago reverendi viri Johannis Bugenhagii, Pastoris ecclesiae nostrae,¹⁾ oculis et mentibus nostris obversetur, non afluid argumentum antefendum ipsius historiae censui, quae et de doctrina iuniores multa monet, et exempla continet vitae utilia. Cumque in hanc aetatem inciderit mutatio ecclesiarum insignis, plurimum refert posteritatis, scire quales fuerint qui doctrinam emendarunt et initio propagaverunt, et quorum principum et gubernatorum studiis adjuti sint, ne caeco multitudinis impetu recepta doctrina putetur. Extant fragmenta certaminum veteris ecclesiae, quae etsi sunt exigua, tamen de multis magnis rebus confirmant pios, ut apud Irenaeum et Tertullianum, qui antecesserunt Synodum Nicenam fere ducentos annos, leguntur illustria testimonia *περὶ λόγον*. Apud Clementem refutatio est illorum, qui coniugium prohibuerunt, et sunt insertae dulcissimae narrationes. De recipiendis lapsis redeuntibus ad poenitentiam confirmamur testimonio Petri Alexandrini, qui Meletio adversatus est. Ac optarim majore cura eruditorum et

*) Una liegt dieselbe vor in M. Christophori Friderici Laemmeli Historia Bugenhagiana (Hafniae. 1706), welche sich in der hiesigen Kirchen-Bibliothek befindet und ausser andern nicht unwichtigen Zeugnissen über Bugenhagens Leben und Wirken auch den ersten Abdruck jenes, wie es auf dem Titel heisst, Autographon rarissimum Petri Vincentii enthält. Petrus Hegelundus (in Epigramm. Philippi Melanchthonis selectioribus. Francof. ad Moen. 1583. p. 81—82) hält diese Rede sogar für ein Werk Melanchthons, weil sie durch ein eigenthümliches Geschick auch in den 3ten Band Declamationum Melanchthonis aufgenommen worden ist. Vgl. Hist. Bugenh. p. 17. Anm.

piorum historias, præsertim eas, in quibus certamina doctrinæ narrata sunt, conservatas esse. Has legi multo utilius esset, quam recentium Pontificum consilia, qui ut suam tyrannidem stabilirent, bella moverunt, quæ in Italia et Germania magnas vastationes fecerunt. Nobis vero in Academiis præcipue curæ sit posteris tradere doctrinæ testimonia in historiis eruditorum et piorum, qui ecclesias et studia gubernaverunt. Quare de vita nostri Pastoris hanc historiam bona fide collegi, quam piis gratam et posteris utilem fore iudico.

Etsi autem Basilius inquit, de sanctis non opus esse commemoratione patriæ, quia una sit communis patria omnium nobilissima ecclesia, tamen sciri prodest maiorum disciplinam, ex quibus quisque natus est. Primum igitur de patria nostri Pastoris dicendum est.

In littore germanico ad oceanum arctoum, inde usque a flumine Vistula, quod notum est, versus occasum ad urbem Sundium longa regio est, quæ nunc Pomeraniæ nomen habet; fere mediam influit Viadrus; quæ multis rebus ad vitam necessariis ita abundat, ut aliis gentibus multis frumenta, pecudes et pisces vendat. Quare et magnis et opulentis urbibus ornata est, in quibus nisi leges honestæ severe defenderentur, multitudo tranquilla esse non posset, nec commercia cum peregrinis esse possent. Principes igitur et magistratus iustitiam constanter tuentur. Et cum sint ecclesiæ ibi Dei beneficio recte constitutæ, amantur etiam ceteræ virtutes, vera Dei invocatio, conjugiorum fides et modestia. Sunt ibi et doctrinarum studia. Est vero et in ea regione magna frequentia nobilitatis, in qua multi nunc quoque usu militiæ clari sunt, multi virtute et opibus ornati domi consilia publica regunt. Nec in ulla parte Germaniæ plures ex equestri ordine doctrinas intelligunt quam ibi. Fuisse eam regionem olim gentis Suevicæ sedem ex Cornelio Tacito intelligi potest. Est autem et Suevica gens, ut Dai et Sacæ, quibus vicina fuit, ex Asia ad hoc littus paulatim progressa. Fuerunt enim in Asia Suevi, unde sunt Suedi Suiones et Suevi. Permixti his et Heneti fuerunt, qui magnam oram in eo littore compleverunt et adhuc tenent. Horum pars Sidini fuerunt, a quibus Stetini appellatio reliqua est. Non procul a Stetino oppidum est Julinum, ubi influit Viadrus in lacum, qui effunditur in oceanum, et portus est commodissimus. Quare ibi propter mercatum fuisse olim amplam urbem, quam Venetam nominant, et ruinæ adhuc cernuntur. Nec miror id nomen ibi celebre fuisse, cum certissimum sit ibi Henetos et fuisse et esse.

In eo oppido Julino natus est Johannes Bugenhagius²⁾ in familia honesta et senatoria³⁾ die Junii 24. anni 1485, anno ante Maximiliani coronationem.⁴⁾ Et naturæ robur significat conjunctio Saturni et Jovis in Scorpio.⁵⁾ Simul autem et domestica disciplina et scholæ consuetudine Bugenhagius in pueritia ad Christianam κατήχησιν adsuefactus est⁶⁾, et cum grammaticen et musicam didicisset, in Academiam Gryphiswaldensem missus est.⁷⁾ Ibi et tirocinium linguæ latinæ melius habuit et Dialecticen et elementa Physices didicit.

Erat natura non solum capax doctrinæ, sed etiam avida, et accendebant aviditatem tempora, quia iam Hegii Daventriensis et Rudolphi Agricolæ et Hermannii Buschii scriptis taxata erant solæ priorum temporum et revocabatur juvenus ad diligentiam rectius loquendi; semina etiam græcæ linguæ spargebantur. Hæc velut aurora doctrinarum bonis ingeniis iucundissima erat. Flagrabat igitur adolescens studio discendi et cupide legebat veteres linguæ latinæ scriptores et se in scribenda soluta oratione et in componendo carmine exercebat.⁸⁾

§. 2.
Ueber das
Vaterland
Bugenhagens.

§. 3.
Bugen-
hagens
Eltern, Er-
ziehung und
wissenschaft-
liche Aus-
bildung.

§. 4. Cum iam vigesimum annum attigisset, in oppido Trepta docere iuventutem cœpit,⁹⁾ ubi, quia linguae latinae exercitia meliora erant quam in aliis scholis, fama frequentiam scholæ ipsius augebat.¹⁰⁾ Cum autem adolescens studiose didicisset elementa doctrinae Christianae, quantum tunc potuit, et haberet initia earum virtutum, quas Filius Dei voce evangelii et Spiritu sancto accendit, libenter et assidue legit Scripta Prophetica et Apostolica, et adhibuit enarrationes Hieronymi et Augustini, et miscebat precationem, qua se doceri et gubernari petebat, et vera pietate Deum colebat. Accesserunt et Erasmi lucubrationes, quae taxant monachorum histrionicam et statuarum adorationes similes ethnicis. Cum igitur fontes legeret et veritatem quaereret, non fuit labor irritus. Fugiens illa tetra spectacula invocationis hominum mortuorum, regulam toto pectore amplexus est: „Domine Deum tuum adorabis et illi soli servies“; et intellexit, Deum non velle coli histrionica externorum gestuum, sed lis virtutibus, de quibus ipse inquit: „In praeceptis meis ambulate.“ Ut igitur et auditores ad veram pietatem fleteret, enarrare Matthaicum et Epistolam ad Timotheum et Psalmos in scholis cœpit, et κατήχησιν iuventuti tradidit, in qua symboli et decem praeceptorum enarratio erat, in qua monstrabantur veri cultus Dei, et exempla ethnicorum similia taxabantur, ac docendo proficiebat ipse.

Bugenhagens Amts-wirksamkeit zu Treptow a. R. und an dem Kloster Belbuck.

3. 2. ab 1807 hualtsa7 anogaduego

Adeo grata piis haec in scholis lectio fuit, ut ad eam audiendam accederent et cives et sacri-ficuli et monachi, qui non erant ἄλλοι. Et quanquam Pastor non erat, sed tantum scholae prae-erat, fuerunt tamen ei hortatores amici, ut in templo concionaretur, quod ut facere posset, usitato more collegio presbyterorum adjunctus est.¹¹⁾ Pii eius concionibus et laetabantur et meliores fie-bant, et fama doctrinae ipsius cum ab auditoribus tum ab aliis spargebatur.

§. 5. Abfassung der Pomerania.

Et quia multos habebat auditores adolescentes natos in equestri ordine, expetebatur eius fa-miliaritas a nobilibus ac praecipue ab eruditis,¹²⁾ cum quibus quum alias de ecclesia, alias de patria saepe colloqueretur, hortantur eum plerique ad colligendam patriae historiam, quam ad rem quum et sumptibus et mandatis Principis opus esset, aulici rem ad Principem Bogislaum referunt, qui quum audiret eruditionem et virtutem viri praedicari, et historiam patriae sibi et filiis et consiliariis notio-rem esse vellet, et natura munificus esset, consilium probat, dat mandata, ut monumenta vetera in aula inspiciantur, iubet ipsum Bugenhagium in collegiis et monasteriis quaerere historias et in-spicere literas, et sumptibus eum instruit, qua in re quum biennium consumeret, seriem Principum, bella, ecclesiarum constitutiones ordine et prudenter descripsit. Liber adhuc in aula custoditur et quum a Principibus tum a consiliariis saepe legitur. Nec diligentiam tantum et fidem probant hi qui legerunt, sed etiam formam operis et orationem.¹³⁾

3. 2. Bugen- hagen- Kri- tische Aus- bildung

§. 6. Bugenhagens erste Be- kanntschaft mit Luthers Schriften und deren Folgen.

Circa id tempus et reverendi viri Martini Lutheri certamina mota sunt, quorum fama statim universam Germaniam pervagata est. Erat, ut scitis, πρώτη σύρραξις de indulgentiis, ingrata monachis et aulae Romanae, sed quia fontes doctrinae de vera poenitentia seu conversione et sa- lutares consolations monstrabat, omnibus piis in universa Germania gratissima. Crescente igitur certamine doctrina ecclesiae paulatim magis illustrata est. Legit scripta Lutheri Bugenhagius, et vi- dit ibi perspicuum discrimen ostendi legis et evangelii, vidit iustitiam fidei melius exponi quam ab Origene vel a Thoma exposita est, videt congruere Augustini et Lutheri sententias, ac

